

Оскільки на деокупованих територіях, на територіях, наближених до лінії фронту найбільш ускладнена обстановка, фіксуються тисячі порушень правил та звичаїв війни та інших воєнних злочинів, виявляються десятки тисяч потерпілих та свідків для системи кримінального правосуддя з'являються додаткові виклики, пов'язані з необхідністю якісного документування таких фактів та забезпечення невідворотності покарання винних. У світовій практиці значна увага приділяється логістиці процесу розслідування, адже силами окремого підрозділу задокументувати таку величезну кількість фактів злочинних порушень міжнародного гуманітарного права вкрай складно, а зрештою неможливо. Логістика передбачає організацію відрядження персоналу, транспортування та розподіл ресурсів, обладнання, криміналістичної техніки, які необхідні для ефективного виконання завдань в «польових умовах». Окремої уваги потребує перепідготовка та підвищення кваліфікації фахівців.

Підсумуємо сказане. Проблемні питання функціонування системи кримінального правосуддя під час війни є і будуть, а підведення історичних підсумків слід очікувати у темпоральній перспективі, у поствоєнний період, коли стане відкритою судова практика, стане можливим аналіз застосування інституту оскарження, будуть ухвалені рішення ЄСПЛ, до якого, ймовірно, звертатимуться ті, хто вважатиме необґрунтованими порушення конвенційних прав та свобод під час кримінального провадження в умовах воєнного стану. Якість документування воєнних злочинів буде встановлено національними судами та міжнародними уповноваженими інституціями.

Список використаних джерел:

1. Крайник Г. С., Дунаєва Т. Є. Якість кримінального процесуального законодавства України, яке регулює підстави та порядок застосування застави. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. 2020. Вип. 3. С. 102–117. DOI: 10.33766/2524-0323.91.102-117.

2. Михайленко В. Еволюція судової практики у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану: запобіжні заходи. Юридична газета. 03.05.2022. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/evolyuciya-sudovoyi-praktiki-u-kriminalnomu-provadžhenni-v-umovah-voennogo-stanu-zapobizhni-zahodi.html>.

3. Члени Комітету з питань правової політики обговорили надану органами судової влади інформацію щодо забезпечення до доступу громадян до правосуддя в умовах воєнного стану. Верховна Рада України. 22.03.2022. URL: <https://www.rada.gov.ua/print/220740.html>.

4. Правосуддя в Україні під час війни з Росією. День за днем. Лютий 24, 2022 – Березень 23, 2022. *Uajusticeinwar*. 133 с.

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ

Леся Клевака,

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри психології та педагогіки Національного університету

«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Війна торкнулась кожного. Немає куточка України, немає місця на карті світу де б не знали про напад Росії на Україну і початок війни. Війна = стрес. Стрес, що відчувають не лише дорослі, для яких ситуація цілком зрозуміла, а й діти. Постійне відчуття небезпеки, підвищена тривожність, зміна звичного графіку дня, тай взагалі постійні зміни та переміщення – можуть не лише збити дитину з пантелику, а й дуже її налякати. Саме тому, під час війни важливо підтримувати стабільний психологічний стан, особливо у маленьких дітей.

Освітній омбудсмен України зазначає, що діти різного віку реагують на військові події, стрес та сприймають кризову ситуацію. Діти від народження до 3 років відчувають дратівливість, плачуть, можуть проявляти надокучливу або агресивну поведінку та боятися незрозумілих звуків, криків, різких рухів і потребують фізичної близькості батьків. Тому їм насамперед потрібно забезпечити присутність батьків та їхній тактильний контакт. Діти 4–6 років часто відчувають безпорадність та безсилля, страх розлуки, у своїх іграх можуть відбивати аспекти ситуації, відмовлятися визнавати ситуацію та заглиблюватися в себе й не бажати спілкуватися з однолітками та дорослими. Вони потребують насамперед безпеки, тому батькам варто заспокоїти дитину, що і вона, і самі батьки в безпеці. Психологи звертають увагу, що практично у всіх дітей, особливо молодших, зараз спостерігається певний регрес – діти капризують, не виконують домовленості, втрачають деякі навички. Це абсолютно нормально, й у цій ситуації батькам не треба лякатися такої поведінки дітей [3].

Діти у сприйнятті світу та життєвих обставин орієнтуються на поведінку батьків. Що впевненіше поведуться батьки, то захищеніше почуватимуться діти. Адже дошкільнята виробляють власну модель поведінки, спостерігаючи за значущими дорослими. Відтак, перед тим як говорити з дитиною, дорослому необхідно заспокоїтися, щоб не завдати шкоди дитині. Батькам потрібно продемонструвати надійність: варто сказати дитині, що ви зробите все, щоб захистити себе і її від небезпеки. Також поясніть дитині, що зараз дуже важливо слухатися старших – батька, маму, бабусю, дідуся не сперечатися з дорослими та слідувати за тим, хто відповідальний за безпеку [4].

Якщо доводиться евакуюватися, варто дитині пояснити, чому це життєво необхідно [1]. Для того аби виконати цей пункт дорослому потрібно скласти маршрут в укриття та проговорити з дитиною інструкцію щодо послідовності її дій. Не намагайтесь згладити гострі кути, просто вживайте короткі та чіткі фрази. Оскільки, діти краще сприймають інформацію наочно найкращим варіантом для пояснення буде малюнок. Зобразіть карту укриття, локації які там знаходяться, його функціонал, де знаходиться вхід та вихід. Так дитина швидше сприймає інформацію, адже діти краще сприймають наочно [2]. Проводьте алегорії з улюбленими казками. Коли збираєте дитину в укриття, поясніть, що кожен герой казок проходить випробування на сміливість та можливість витримати щось неприємне. Пригадайте улюблені казки вашої дитини та які там були випробування [1].

Потрібно аби дитина проговорвала з дорослими ситуацію та свій емоційний стан, ставила запитання, які її цікавлять чи турбують. Якщо дитина впала в стан ступору, то важливо повернути дитину до вербальної відповіді та діяльності. Поставте три найпростіших запитання й чекайте відповіді. Можна також масажувати кінчики пальців, мочки вух, запропонувати гру, або ж дати завдання щодо дії (принеси, подай, зроби), також дати випити води, чаю, поїсти та обійняти. Реагуйте на потреби дитини, задовольняйте їх за можливості – це поверне дитину до відчуття безпеки. Також завжди можна зайнятись з дитиною рукоділлям, наприклад ліпленням з пластиліну. Це заняття дозволить і дорослому відволіктись від буденності та новин і стане чудовим способом для розвитку дрібної моторики рук. Доречі, такі маніпуляції не лише розвивають дитячий мозок, а й допомагають підтримати мозкову активність дорослого[2].

Якщо дитина переживає чи відчуває злість через те, що відбувається навколо, слова «не переживай» чи «тобі не варто злитись» не є достатньо дієвими. Скажіть: «Я бачу / мені здається, що ти налякана / злишся». Дитина буде розуміти, що вона не залишилась сам на сам зі своїми переживаннями. У якості підтримки не варто давати обіцянок, які не залежать від вас: «все буде добре», «нічого не станеться», натомість скажіть: «що б не сталось, головне – ми одне в одного є». Якщо діти грають чи малюють «війну» – не забороняйте їм. Програйте, прокричіть, озвучте, промалюйте емоцію. Це допоможе впоратися з емоціями та знизити рівень тривоги, напруги[2].

Тілесний контакт допоможе знизити рівень напруги та допоможе дитині заспокоїтись. Навчіть дитину заспокоюватись самотійно. Для цього вам пригодяться такі вправи: «Обійми метелика» – дитина обіймає свої плечі двома руками та може себе похлопати по плечах. «Кокон» – права рука дитини обіймає ліве плече, а ліва рука живіт. Важливо слідкувати, як дитина дихає і чи не затримує дихання. Окрім того, якщо дорослий з дитиною йдуть в бомбоховище, то візьміть іграшки. Нехай дитина грає, розвивається. Створіть з нею якусь ігрову ситуацію. Для того, щоб вона увійшла в цю гру і їй було менш боляче сприймати все те, що відбувається навколо.

Допомогти вийти зі стану ступору та знизити рівень стресу – це відновити стабільне дихання. Можна спробувати таку вправу: вдих носом і повільний видих ротом, можна зі звуками «А», «О», подихати декілька разів животом. Відновлення стабільного дихання та фізичної активності допоможе знизити рівень впливу події та стресу на організм. Варто не забувати і про читання разом з дитиною, повчальні історії мають позитивний вплив на психіку дитини, та допомагають сприймати ситуацію не так гостро. Добро завжди перемагає зло, саме цей принцип сповідується у всіх казках[2].

Дорослим рекомендується закінчувати розмови з обережністю. Важливо аби дитина знала, що вона не залишиться на самоті. Після завершення розмови про важливі речі, оцініть емоційний стан та рівень фізичного реагування: спостерігайте за мовою тіла, оцінюйте рівень занепокоєння. Завершуйте на позитивному, створюйте спільні традиції дня та його завершення (обійматися, молитися, пити чай або ж співати). Обмежте кількість розмов та прослуховування новин про війну в присутності дитини. Такий собі невеличкий інфор-

маційний вакуум, який дозволить відділити дитину від негативних наслідків війни[2].

Варто пам'ятати, що психіка дітей має величезні резерви самовідновлення і саморегуляції. Продовжуйте оточувати дитину любов'ю і турботою. Все буде Україна!

Список використаних джерел:

1. *Експерти дали кілька порад, як вберегти психічне здоров'я дітей під час війни.* URL: <https://www.unian.ua/health/viyuna-v-diti-yak-vberegti-psihichne-zdorov-ya-ditey-pid-chas-viyni-11744731.html>

2. *Поради батькам під час війни.* Bookopt.URL: https://bookopt.com.ua/blog/support_for_children.html

3. *Як підтримати та заспокоїти дитину під час війни.* Освітній омбудсмен України. URL: <https://eo.gov.ua/yak-pidtrymaty-ta-zaspokoity-dytynu-pid-chas-viyny/2022/02/28/?fbclid=IwAR3yqLc-QiLP1JxNg4-vCB2bcNqyHxJlZ7EczLRiNagfNjOLzrV2oY6tYw>

4. *Як підтримати та заспокоїти дітей під час воєнних дій.* Освіта.ua. URL: <https://osvita.ua/school/85853/>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Катерина Клименко,

*кандидатка економічних наук, доцентка, завідувачка відділу
бюджетної системи ДННУ «Академія фінансового управління»*

Максим Савостьяненко,

*старший науковий співробітник відділу бюджетної системи
ДННУ «Академія фінансового управління»*

У світовій фінансовій системі ринок небанківських фінансових послуг є одним із найефективніших механізмів залучення, розподілу й перерозподілу фінансових ресурсів, і його значення в сучасних умовах зростає. Перспективи розвитку цього ринку залежать від ефективності державної регуляторної політики, функціональності нормативно-правових актів, спрямованих на створення дієвого механізму державного регулювання та нагляду, забезпечення конкуренції на фінансовому ринку, запобігання діяльності недобросовісних компаній, координованості із сучасними процесами реформування економіки.

Мета дослідження полягає у визначенні проблемних аспектів ринку небанківських фінансових послуг України, проведенні оцінки поточного стану його нормативно-правового регулювання та обґрунтуванні стратегічних напрямів його подальшого розвитку в умовах воєнного стану.

В Україні Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України № 2102-ІХ від 24 лютого 2022 року «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» введено воєнний стан [1].

Очевидно, що вітчизняний РНБФП в даних умовах потребує дієвих реанімаційних заходів, а отже, чималої державної підтримки. Вкрай важливо вне-